N:o 3
1938

Uusi HUOMEN

»ÄLKÄÄ ANTAKO TULEN SAMMUA«

Valkoisen kenraalin puheesta hallitukselle 16. 5. 1918

„Hyvät herrat hallituksen jäsenet!

Suomen nuoren, voittoisan armeijan etunenässä seison minä tänään täällä ja tervehdin sen nimessä hallitusta, joka on saanut kokea niin vaihtelevia kohtaloita — — —

Me olemme eläneet ihmeellistä murrosaikaa, vanhan ja uuden, hyvän ja pahan vaiheita. Mutta meidän on suotu taistelut ja vaivat kestettyämme nähdä varjojen väistyvän valon tieltä, meidän on suotu murskata vahva vihollinen sekä hallitukselle ja kansalle luoda se valta ja voima, jota tarvitaan isänmaan tulevaisuuden uudestirakentamiseksi.

— — —

Hyvät herrat! Meidän ensimmäinen suuri tehtävämme on suoritettu, jota vastoin Teidän nyt vasta alkaa koko laajuudessaan. Edessämme ovat suuremmat ratkaistavat, kuin mitä millään hallituksella tai eduskunnalla meidän maassamme tätä ennen on ollut.

— — —

Armeija pitää oikeutenaan avoimesti lausua toivomuksenaan, että moisten olojen uudistumisen välttämiseksi annetaan takeita luomalla yhteiskuntajärjestys ja hallitusvalta, jotka ainaiseksi suojaavat meitä uudelta samanlaiselta hirmukaudelta, josta maamme juuri on pelastunut. Armeija pitää tältä varalta ainoana takeena sitä, että Suomen valtiolaivan peräsin uskotaan lujiin käsiin, joihin eivät puoluekinat ylety ja joiden ei ole tarvis tehdä kompromisseja, pilkkahinnasta kaupitella hallitusvaltaa.

Valkoisen armeijan riveissä seisoo jokainen luottavaisena uskoen, että aika, joka on koittamassa, ei ole pettävä hänen toiveitaan. Tuhannet valkoiset ristit hautausmailla tuolla kaukaisilla Suomen seuduilla puhuvat äänetöntä kieltänsä. Vainajat vaativat, ettei heidän uhrinsa ole ollut turha.”

Uusi HUOMEN

ISÄNMAALLIS-KANSALLINEN NAISTEN LEHTI

Vastaava toimittaja: ELSA VUORJOKI
Toimitus: Helsinki Töölönk. 27. B. Puh. 45 336

Toimituskunta: HILJA RIIPINEN, päätoimittaja
ELNA HETEMÄKI, VIOLA KUISTIO
ANNA POHJANHEIMO, EEVI SOLANNE
Julkaisija: KUSTANNUS-OY. RASTI

Taloudenhoitaja: TYYNI LEISIO
Toimisto: Helsinki Museok. 42. A. Puh. 43459 Klo 10—14

N:o 3 16. 5. 1938

Kenraali Mannerheim puhuu eduskunnan jäsenille Senaatintorilla 16. 5. 1918.

Herran kasvojen eteen

Ja hän sanoi Hänelle:
"Jos Sinun kasvosi ei käy edellä,
niin älä vie meitä tästä pois."

II Moos. 33: 15.

Elias Simojoki

Ihmeellistä on nähdä Jumalan sanasta, minkälaisia johtajia Herra oli antanut Israelin kansalle johdattaessaan heitä Egyptin maasta luvattuun maahan.

"Herra puhutteli Moosesta kasvoista kasvoihin, niinkuin joku puhuttelee ystäväänsä". Kun Herran viha syttyi Israelin kansaa kohtaan sen langetessa epäjumalanpalvelukseen, niin Mooses lankesi Herran eteen ja rukoili: "Anna heille heidän rikoksensa anteeksi, mutta jos et, niin pyyhi minut pois kirjastasi." — Ja kun Herra leppyi kansaansa kohtaan palvelijansa Mooseksen tähden ja kansan piti lähteä vaellustansa jatkamaan, lankesi Mooses taasen Herran eteen ja sanoi: "Jos Sinun kasvosi ei käy edellä, niin älä vie meitä tästä pois."

Kyllä olisi suuri armo, jos Suomen kansalla olisi sellaisia johtajia, jotka rukoilisivat tätä samaa, kun kansamme tällä hetkellä juhlii Vapaussotansa 20-vuotismuistoa! Ellei Herran kasvot olisi käyneet 20 vuotta sitten sodan myrskyissä kansamme edellä, niin se huokaisi tällä hetkellä samassa orjuudessa kuin Karjalan ja Inkerin kansat. Ellei Herran kasvot olisi käyneet niiden nuorukaisten edellä, joiden oli pakko 20 v. sitten samota vihollisen joukkoja vastaan, niin eivät he olisi jaksaneet suorittaa heille uskottua kallista tehtävää.

Liian usein unohdetaan Jumalan apu kansamme kohtaloissa ja erittäin Vapaussodassamme. Liian usein unohdetaan ne rukoukset, joilla käännyimme Herran puoleen Vapaussodan tulikentillä ja ne taistelut, joita vanhempamme kävivät puolestamme sinä aikana Suomen kodeissa. Heidän näkymätön taistelunsa ratkaisi Isänmaan kohtalot, heidän oli astuttava kansansa näkymättömiksi johtajiksi Herran edessä.

Niin olisi heidän ja meidän astuttava nytkin, sillä pelkään, että kansaltamme tällä hetkellä puuttuvat sellaiset johtajat, jotka harjoittaisivat kanssakäymistä Herran kanssa.

Kun me tällaisen merkkipaalun kohdalla ajattelemme kansamme tulevaisuutta, täyttävät synkät aavistukset mielemme. On kyllä paljon puhuttu niistä saavutuksista, joihin olemme päässeet itsenäisyytemme aikana ja taloudellisesta nousuajasta, jossa parhaillaan elämme. Mutta kun ajattelemme sitä aineellisuuden sokeaa palvelusta, joka antaa leimansa vanhempien polvien elämälle ja sitä aistillisuuden ja kevytmielisyyden hukuttavaa virtaa, jossa nuorisopolvemme valtavin osa huojuu, niin täyttää tuska mielen. Kun sen lisäksi tarkastaa, kuinka synkkä ja uhkaava on tulevaisuus, jota kohti kansamme kuin hurjistuneena himojensa kiihkossa rientää, niin luulisi pusertuvan rinnoistamme sen huokauksen, jolla Israelin profeetta itki kansansa kohtaloa: "Voi jos päässäni olisi kylliksi vettä ja silmäni kyynelten lähde, niin itkisin yöt ja päivät kansani tyttären surmatuita!"

Sentähden, isänmaan ystävät, nuoret ja vanhat, te, joita painaa raskaana kuormana Isänmaan kohtalo: Herran eteen!

Teidän on käytävä Herran eteen näinä päivinä, jolloin maamme täyttää Vapaussodan juhlahumu, niinkuin hänen, joka paini Herran kanssa ja sanoi: "Minä en päästä Sinua, ennenkuin siunaat minua."

Teidän on käytävä tänä päivänä Herran eteen ja sanottava, niinkuin Mooses sanoi sillä hetkellä, jolloin hänen täytyi lähteä johtamaan uudestaan kansaansa luvatun maan rantaa kohti: "Jos ei Sinun kasvosi käy edellä, niin älä vie meitä tästä pois."

Toukokuun kuudestoista

Toukokuun kuudestoista on maamme suurin isänmaallinen päivä kahteenkymmeneen vuoteen.

Joulukuun 6:tena 1917 annettu itsenäisyysjulistus olisi jäänyt kauniiksi paperijulistukseksi, jonka bolshevikijoukkojen ja heidän Suomessa olevien punaisten aateveljiensä saappaananturat olisivat tallanneet maahan, elleivät valkoiset joukot olisi nousseet sitä lunastamaan. Jolleivat he olisi sitä lunastaneet taistelullansa, uhrillansa ja tuhansien kaatuneitten ja haavoittuneitten verellä. Toukokuun kuudentenatoista päivänä kaksikymmentä vuotta sitten tuo valkoinen voittaja-armeija marssi maan pääkaupunkiin. Valkoisen kenraalin johdolla se saapui jättämään vapautetun maan ohjat hallitukselle ja tuomaan testamenttinsa sen esivallan toimeen pantavaksi, joka vapaussodan jälestä on joutunut vastuuseen maasta. Tämän kahden vuosikymmenen takainen muisto on kalleinta, mitä maamme historia yleensä sisältää.

Me, jotka elimme tuon ajan, siunaamme jälleen niinkuin 20 vuotta sitten valkoisen armeijan suurtekoa. Me kiitämme sydämissämme tuota armeijaa, aktivistien, suojeluskuntalaisten armeijaa ja sen jokaista taistelijaa. Me lähetämme hartaan ajatuksen sankarihautojen ääreen yli koko rakkaan isänmaan. Tunnemme syvää kiitollisuutta niitä sankareita kohtaan, jotka kaksikymmentä vuotta ovat joutuneet kärsimään sodan haavoista. Me siunaamme sitä jaloa päällikköä, valkoista kenraalia, joka johti miehemme, veljemme, poikamme taisteluun ja voittoon. Ja me panemme kädet nöyrästi ristiin armollisen, hyvän Jumalan edessä, joka siunasi Suomen valkoisen kansan uhrin ja antoi meille silloin vapaan isänmaan. Siksi on toukokuun 16:sta mielestämme suurin isänmaallinen juhlapäivä.

— He ovat taas marssimassa — muistojen marssilla — vapaussodan sankarit, valkoisen armeijan harventunut joukko 20:n vuoden takaa. Jälleen kerran saa pääkaupunki heidät ottaa vastaan — isänmaan vapauttajat. He tulevat yhteen viettämään elämänsä kalleinta muistoa. Aseveljet ja kenttäsisaret kokoontuvat näkemään päällikkönsä ja toisensa vuosien jälestä.

Mutta — entäpä, jos he tulevat myös kysymään.

— Varmasti heidän joukostansa kysytään: Miten meidän testamenttimme on pantu täytäntöön? Kysytään: Onko maan asiain johto sellaisten käsissä, ettei 20 vuotta sitten uhannut tuho pääse uudestaan uhkaamaan? — Ovatko maan asiat niitten käsissä, "joitten ei ole tarvis tehdä kompromisseja ja pilkkahinnasta kaupitella hallitusvaltaa"? — Voidaanko vastata vapaudesta sankarivainajille maan mullassa, vastata siitä, ettei heidän uhrinsa ole mennyt turhaan? — Ja miten on hoidettu köyhän aseveljen asia?

Entäpä, jos he kysyvät ja vaativat vastauksen. Heillä on o i k e u s s i i h e n. Se kaikki on yhä tänä päivänä t o t e u t t a m a t t a. Mutta kukaan ei vastaa. Maassa vallitsee sellainen järjestelmä. Kukaan ei vastaa mistään. Sillä puoluejohdot kilpailevat vallasta ja tekevät kompromisseja. Ja niitten takana hallitsee kansainvälinen marxilainen puolue, sen punaisen puolueen edustajat, joista valkoinen armeija pelasti maan kaksikymmentä vuotta sitten.

— — —

Sittenkin — valkoinen armeija marssii yhä. Valkoisen armeijan henki elää. Taistelutahto elää. Etelä-Pohjanmaan rintamamiesten ja -naisten puolesta on julkaistu vetoomus, "että vapaussota tässä maassa vuoden 1918 merkeissä viipymättä saatetaan kansakunnan arvoa vastaavaan päätökseen ja vapaussodan perinteet turvataan".

Toukokuun 16:sta on suuren i s ä n m a a l l i s e n v e t o o m u k s e n p ä i v ä.

Taistelun täytyy jatkua niin kauan kuin maa on punaisista kiroista vapaa. Niin kauan kuin täällä on vapaussodan perinteille rakentuva y k s i vapaa kansa.

Hilja Riipinen

HANNA LEHTINEN:

MAKSAMATON VELKA

Kansalaiset, jotka 20 vuotta sitten läksivät onnellisista kodeistaan isänmaan asialle, ase kädessä turvatakseen tulevaisuudelle yksilön ja kansan kalleimman aatteen, vapauden, eivät rahtuakaan epäilleet asiansa oikeutta — sen vakuutti itsekullekin omatunto — Jumalan ääni sydämessä: Esi-isiesi hartiavoimalla raivaama on sinun kotimaasi. Se on taivaan laina. Olet vastuussa sen vaiheista ja kohtaloista.

Ja valkoiset soturit kautta maan nousivat kuin nuori, uljas voima hädän hetkellä ehkäisemään uhkaavan vaaran omien kohtaloittensa hinnalla. Aseellisissa taisteluissa on aina suuret menetykset otettava lukuun. Mutta isänmaalleen uskolliset, valkoiset taistelijamme eivät laskelmoineet omakohtaisia menetysmahdollisuuksia. Oma elämä oli kerta kaikkiaan vain ihana uhri. "Henkeni halvan sulle annan, kallehin synnyinmaa!"

Ken Tampereenkin taistelujen päätyttyä sai uudeksi, oudoksi työkentäkseen sotilassairaalat, joutui samalla kosketuksiin vapaussodan invaliidien ja heidän elämänpituisten kärsimystensä kanssa. Tampereen vapautus maksoi suunnattomia summia. Ei sitä silloin, 20 vuotta sitten, osattu arvioida. Haavoittuneet odottivat vain toivorikkaina koteihin pääsyään. Invaliideille tuotiin kukkia, heille käytiin joukoin laulamassa ja soitettiin ihania säveleitä. Vierailijat puhuivat heille kiitollisuudestaan liikuttavan kauniisti ja vakuuttivat: "Teidän raskas uhrinne kyllä palkitaan, sen tekee vapaa isänmaa. Me hoivaamme ja holhoomme teitä — se on meidän onnemme."

Kiitollisuuden kyynel kihosi invaliidienkin silmiin. Herkin mielin he silloin uskoivat annettuihin lupauksiin. Hänkin, Viljami, jolta taistelussa murskaksi ammuttu jalka leikattiin pois polven alapuolelta ja heitettiin vuoteen vieressä olevaan koppaan peltoon peitettäväksi, lohdutti vierellä katsojaa: "Ei neiti itke minun jalkani menetystä. Saan tekojalan ja sitten on taas kaikki hyvin. Pääsen sillä kevätkylvöjä tekemään, jotta kotiväelle riittää leipää." Niin palasivatkin sadat ja tuhannet sairaaloista koteihinsa, joissa toisia odotti suuri, armahtava Vapauttaja enemmiltä kärsimyksiltä, toisia taas raajarikon tie, kärsimyksiä täynnä sekä hänelle että — kotiväelle. Kevätkylvöt tehtiin vierain voimin tai jäivät tekemättä ja eteen aukenivat aavistamattomat, jatkuvat pettymykset.

Näiden 20 vuoden aikana Suomen valtio on vain osaksi täyttänyt velvollisuutensa invaliideillemme. Uusia e l ä k e l a k e j a on annettu, hakemuksia on tutkittu ja punnittu ja v. 1938 on h y l ä t t y 1 7 0 0 a n o m u s t a. — Tunnetko lukijani kodissasi, ympäristössäsi ketään, joka invaliidien uskollisuudella ja luottamuksella on jaksanut odottaa 20 vuotta annettujen lupauksien täyttymystä? — Meidän, joiden on suotu sotilassairaaloista lähtien nähdä invaliidien kohtalot ja seurata heitä koteihin aineellisiin puutteihin ja salattuihin kärsimyksiin, lienee oikeus todistaa tämä raskaaksi murheeksi vapautemme historiassa. Vielä tänäänkin olisi jokainen epäilijä itse vietävä invaliidin paikalle ja tarjottava osien vaihtoa. Kukahan suostuisi?

On toki kansallamme niitäkin jäseniä, jotka vuodesta toiseen ovat auttajalupauksensa ja uskollisuutensa täysin mitoin suorittaneet. Mutta luvattoman paljon on jatkuvasti maksamattoman velan osaisia. Ennen muita on maan valtiovallan suoritettava invaliideille ja rintamamiehille, jotka nyt ryysyissään muistelevat elämänsä kauniiden unelmien raikasta kevättä, maksamaton eläke korkoineen. Sitä edellyttää koko kansan vapauden kunnioitus!

Kansalaiset! Antakaa juhlamielenne merkiksi jatkuva tai alkava apunne! Ette kauniimpaa, kalliimpaa lahjaa n y t voi vapaudellemme antaa. Invaliidiperheet kasvattavat kodeissaan sen nuorison, joka kerran elävästi ja palavasti taas vuorollaan seisoo vapauden vartiossa. Invaliidit lähtevät nyt, ketkä lähtenevät, viimeisen kerran Helsinkiin juhlimaan t.k. 16 päivänä sen isänmaan vapautta, jolle heillä on jatkuvasti annettavissa vain kärsimyksissä koeteltu uskollisuus.

Velkamme on kiireellisesti maksettava! Ei enää lupauksia, ei sanoja, vaan täysin mitoin käytännöllisiä, invaliidikohtaloita auttavia, kunnioittavia ja rakastavia tekoja.

Sotamarsalkka Mannerheimille

Suomen sankarille

Oisinpa pääskynen Louhisaaren,
lentäisin sankarin juhlihin varhain,
aamuvirtenä lapsuusmailta
helkkyisi lauluni kirkkahin, parhain.

Oisinpa Aasian erämaan tuuli,
nähnyt tutkijan uljahan retken,
ihaillen liitäisin ilmojen halki,
ylvästä otsaa kaartaisin hetken.

Oisinpa lippu taistelukenttäin,
kuulien silpoma, johdettu voittoon,
yhtyisin urhon kunniasaattoon,
marssin tahtihin, vasken soittoon.

Oisinpa Suomen korpien kuusi,
syvälle lehväni kumartaisin,
kansani valkean vapauden tuojaa
riemusta humisten kiittää saisin.

Oisinpa kirkassilmäinen lapsi,
kantaisin kukkaset niityn ja salon,
lupaisin kasvaa turvaksi maani,
seurata jälkiä johtajan jalon.

Olen vain tuhanten joukosta ääni,
voin vain rukoilla kaiken Luojaa:
Siunaa sankari, Suomelle rakkain,
synnyinmaata kallista suojaa!

Hilja Haahti

Tämä ennen julkaisematon runo on kirjoitettu noin vuosi takaperin sotamarsalkka Mannerheimin 70-vuotispäivän johdosta, mutta soveltuu yhtä hyvin "valkoisen kenraalin" suureksi juhlapäiväksi 16/V —38.

ILONA KARES:

Nainen rintamalla

”Nainen rintamalla” on asia, josta on paljon puhuttu ja ehkä yhtä paljon kirjoitettu. Kun puhuttelin eräitä niistä naisista, jotka suurena keväänämme olivat mukana, ja pyysin heitä kertomaan joitakin kokemuksiaan, sanoivat he, että mahtaakohan sen kuuleminen enää ketään huvittaa, asiahan on niin perin tuttu kaikille, koko tuo keväthän on jo kuin tulikirjaimin painettu jokaisen tietoisuuteen. Vaikkapa niinkin, mutta sen kevättalven hohto ei kuitenkaan koskaan tule himmentymään.

Kuunnellessani muutamien rintamalla olleiden naisten kertomuksia huomasin erään niille kaikille yhteisen piirteen: huolehtivan, rakastavan sydämen. Siitä muutamia esimerkkejä.

Oli Länkipohjan taistelun aatto-ilta. Eräs lapualaisista muonittajanaisista oli valmistanut ruokaa miehistölle. ”Isä Laurila” ei syönyt mitään, vaan istui syvissä mietteissä, syrjässä muista. Sanoi, ettei hänellä ollut nälkä, kun huolehtiva emäntä pyysi häntäkin ottamaan voileipiä. Aavisti ehkä, että seuraava päivä oli oleva hänen kohtalonpäivänsä. Emäntä tunsi tämän miesten aavistuksen ja hän kertoi, kuinka hän aivan tuskaisesti ennen taistelua tarkkaili, ketkä miehistä jättivät annoksensa koskemattomaksi. ”He olivat kaikki kotipitäjästä, tunsin heidät lapsesta saakka, en voinut olla kärsimättä heidän mukanaan”. Tämä rintamanainen vei sydämensä mukanaan rintamalle, oli miehille sisarena ja ystävänä. Ei varmaan voi kyllin arvioida sen kodikkuudentunteen vaikutusta, jonka naiset toivat taisteleville miehille.

Toinen kuva. Oli iltayö ennen Tampereen taistelua. Miehet nukkuivat, vain muonittaja yksin valvoi. Hänelle oli ilmoitettu, että taistelu alkaisi keskiyöllä, mutta häntä oli kielletty siitä miehille puhumasta. ”Hämmensin pataa ja itkin”, kertoi hän, ”en voinut muuta kuin koko ajan murehtia sitä, että jälleen oli moni miehistämme syövä viimeisen ateriansa”. Hän ei voinut millään sanoilla kuvailla sitä painoa, joka tuolloin ahdisti hänen sydäntään. Mutta velvollisuus tehtiin, vaikka oli jo kohta keskiyö ja Tampereen yläpuolella näkyi mieltä karmiva punainen hohto, jota katsellessa pyrki sydän vapisemaan. Voi kuvitella, että miesten mieliala oli huomattavasti kevyempi, kun he taistelukäskyn saatuaan saivat myös kuulla, että ”muonittaja oli valvonut ja kuuma keitto odotti valmiina”. Pikkuasiat vaikuttavat.

Eikä vain ennen taistelua miehistä huolehdittu, vaan kesken kiivainta taistelua kuljetti uljas ”lotta” etulinjoille saakka hevosella maitotonkkia ja voileipiä. Täytyihän siellä miestenkin olla!

Mutta tarvittiinhan muutakin kuin muonittajia. Taistelujen jälkeen tuli kentältä murheellisia saattoja. Kuolleita, haavoittuneita. Niitä nähdessään oli sydän pakahtua. Eräs mukanaolleista naisista kertoi, kuinka hän ensimmäisen kerran katsoi kuolemaa sodan aikana kasvoista kasvoihin, järkyttävänä ja vapisuttavana. Hän kulki maantiellä, ja häntä vastaan tuli hevonen vetäen murheellista kuormaa. Ruumiita oli ladottu siihen päällekkäin, ei ollut aikaa huolehtia muodollisuuksista. Kun hän katsoi siihen, näki hän tuttuja kasvoja, miehiä, joille hän viikkoa aikaisemmin oli joutunut tarjoilemaan ruokaa. Ne olivat ruotsalaisen prikaatin miehiä, jotka hänelle olivat uljaasti sanoneet menevänsä suorinta tietä Tampereelle. Se näky vaivasi kauan mieltä. Ei voinut karkoittaa mielestään noita kalpeita nuorukaisten kasvoja sammuneine silmineen. Nainen kärsii sellaisen näyn edessä ehkäpä vielä voimakkaammin kuin mies, mutta täytyi kestää!

Sairaanhoitajattaren työ oli kovaa ja välineet kehnot. Aina sai olla matkassa. Haavoittuneita oli paljon ja lisäksi muitakin sairaita. Vieläpä punaistenkin koteihin heitä joskus haettiin ja he menivät. Joskus se oli peloittavaa, eikä tiennyt minkälaista kohtelua saisi osakseen. Rohkeutta siinä piti olla, mutta eivät olleetkaan nuo naiset arkalasta kotoisin.

Paljon muuhunkin työhön naista tarvittiin. Kotoa lähtiessä olivat miehet pukeutuneet pyhäpukuihinsa, mutta pian niistä ”kiilto” katosi. Vaatteet olivat riekaleina, sukat alinomaa hajalla, kengät rikki. Aina, kun muilta töiltään joutivat, saivat mukana olleet naiset pai-

Ansioituneita naisia:

Tohtori Suoma Loimaranta-Airila

Jumala, isänmaa ja koti olivat ne korkeat ja pyhät tunnukset, joille isänmaalliset naiset vapautemme aamunkoitossa vihkiytyivät ja pelottomin mielin astuivat miesten rinnalla suorittamaan osuuttaan itsenäisyytemme lunastuksessa. Samalla kuin tässä muistojen numerossa kohdistamme kunniantekomme heille kaikille, esittelemme heidän edustajanaan yhden kaikkein ansioituneimpia rintamanaisia, tohtori Suoma Helena Loimaranta-Airilan.

Vapaussodan puhjetessa toht. Loimaranta-Airila hoiti lääkärintointa Tampereella. Epäröimättä hän astui "riveihin", matkusti tammikuun viimeisenä päivänä Vilppulaan, missä perustettiin kenttäsairaala N:o 5. Tohtori Loimaranta-Airila tuli sen lääkäriksi. Kun perusteellisiin ammattitietoihin ja laajaan lääkärikokemukseen yhdistyivät lämmin sydän ja suuri isänmaanrakkaus, sai moni kärsivä auttavassa tohtorissa tuntea haavojen hoitajan ohella äidillisen vaalijan ja rohkaisijan.

Tohtori Loimaranta-Airilan "asevelvollisuus" ei päättynyt vapaussodan keralla. Sitä on jatkunut yhtämittaisesti näihin päiviin ja jatkuu yhä edelleen. Kaikkiaan kolmetoista vuotta on tohtori Loimaranta-Airila toiminut Lotta Svärd-yhdistyksen Keskusjohtokunnan jäsenenä ja saman ajan järjestön lääkintäjaoston päällikkönä niin suorittaen ainutlaatuisen työn lottien lääkintätoiminnan kehittäjänä. Hänen tarmokkaalla johdollaan on m.m. toteutettu lottien suurisuuntainen kenttäsairaalahanke.

Tunnustukseksi isänmaalle suorittamistaan palveluksista hän on saanut vapaudenristin, vapaussodan muistomitalin, Tampereen valtauksen muistomitalin, Suomen Valkoisen Ruusun ansiomitalin ja suojeluskuntain ansioristin.

---

kata vaatteita, eivätkä ne sittenkään koossa pysyneet. Liikuttava oli se näky, jonka Tampereen paraati tarjosi näille "sotasisarille". Eivät he vieläkään voi siitä itkemättä kertoa. He seisoivat katuvierillä ja katselivat miesten ohimarssia. Tultiin kirkosta. Lapuan joukko oli ensimmäisenä. Jo kaukaa näkyi uljas karhulippu, jonka Lapuan naiset sodan aikana olivat ommelleet, se oli ainoa lippu. Lipun jäljessä kulkivat miehet, jotka olivat alusta lähtien olleet mukana. Askel nousi reippaasti, pää oli pystyssä, mutta vaatteet! — Lapuan rintamalla olleet naiset itkivät kadun vieressä katsellessaan ohimarssivia miehiä. Pyhäpuvuilta eivät miesten vaatteet enää näyttäneet huolimatta siitä, että niitä parhaan taidon mukaan oli yritetty paikkailla. Tamperelaiset kyselivät ihmeissään, mikä tuo repaleinen joukko oli, joka marssi niin uljaasti. "Lapuan lumiaura", vastasivat ylpeästi Lapuan naiset häveten samalla, että tuon alusta lähtien mukanaolleen joukon täytyi esiintyä noin kurjassa vaatetuksessa. Tuntui aivankuin pisto omassatunnossa, vaikka oli tehty mitä oli voitu.

Tuo hetki jäi iäksi mieleen rintamanaisille. Kovia kokenut, harventunut joukko marssimassa huonoissa pukimissaan lippunsa jäljessä. Silmät etsivät niitä, jotka olivat yhdessä muiden kanssa lähteneet, mutta jotka nyt jo lepäsivät kotona vanhan kirkon vierellä.

Kaikista Etelä-Pohjanmaan pitäjistä oli naisia mukana vapaussodassa ja kaikilla heillä varmaan on sama tunne kuin niillä muutamilla, joiden kanssa olen puhunut, syvä kiitollisuus siitä, että saisivat auttaa vähäisillä voimillaan niitä, jotka kantoivat raskaimman kuorman.

Iloiten oli lähdetty rintamalle. Moni tyttö jäi karvain mielin kotiin, koska oli liian nuori mukaan päästäkseen. Näiden kotiin jääneiden ajatuksia kuvaa ote erään silloisen viisitoistavuotiaan päiväkirjasta: "Jumala on varmaan erehtynyt luodessaan minut tytöksi, haluaisin olla poika päästäkseni mukaan. Kuitenkin on minun näinkin koetettava tehdä parhaani palvellakseni isänmaatani". Hän yrittikin lähteä, mutta hänet palautettiin Vilppulasta, kuten pari muutakin lapualaista tyttöä, koska olivat liian nuoria sotaa näkemään.

Rintamalla mukana olleet naiset olivat uranuurtajia. He kuulivat uuden aikakauden kutsun, joka vaati naistakin olemaan valmiina, ja he vastasivat tuohon kutsuun.

(Kirjoitettu kahden rintamalla olleen, nim. neiti *Selma Huhtalan* ja farmaseutti *Elli Vihlan* kuvauksen perusteella).

KUN VALKOISET TULIVAT

Olemme kääyntyneet muutamien niiden naisten puoleen, jotka Etelä-Suomessa viettivät punaisen vallan kauheat kuukaudet ja saivat kokea sen ihmeellisen hetken, jolloin valkoiset tulivat. Seuraavassa julkaisemme muutamia tällaisia kuvauksia.

Rouva Mirjam Annala.

Joulu 1917 oli eletty. Ankeana alkoi tammikuu. Ilma oli täynnä jonkinlaista enteellistä käryä. Tammisunnuntai toi edes jotain ratkaisua kaikkeen epävarmuuteen, vaikkakin kaikki rautatie- ja postiyhteys silloin katkesi muuhun Suomeen, kaikki porvarilliset sanomalehdet lakkautettiin. Ei ollut enää muuta kuin punainen julkinen sana.

Mutta ihmeellisiä teitä saapui viestejä, joita sitten suusanallisesti kuljetettiin toiselta toiselle. Eikä kai milloinkaan niin paljon vierailtu toistensa luona kuin tuona aikana, jolloin ”musta-auto” kierteli ovelta ovelle ja punaisten pistimet välkähtelivät melkein joka kadunkulmassa.

Mutta silti puuhattiin kaikessa hiljaisuudessa, minkä voitiin. Sormikkaita ja polvenlämmittäjiä kudottiin kuumeisella vauhdilla, osa toimitettiin rintamalle, osa varastoitiin omalle paikkakunnalle vastaisten päivien varalle. Piskuiset miesryhmät harjoittelivat kiväärítemppuja yksityisten nurkissa ja sairaaloissa annettiin samariittikursseja kaikessa salaisuudessa. Minäkin kuljin Maarian sairaalassa saamassa ensi avun antamisen alkeita, ja meilläkin harjoitteli eräs ryhmä hiki hatussa meidän suuremmassa huoneessamme, joka oli muuten loistohuone siihen tarkoitukseen, suuri kuin riihi ja kylmä. Mutta sen melkein yhden seinän peittävä ikkuna oli kadun tasalla. Ei auttanut muu kuin koettaa paperoida se sanomalehtipaperilla, miten parhaiten taidettiin.

Ja niin valkeni vihdoin viimein huhtikuun kahdestoista. Muistaakseni oli meidän ryhmämme, 9-miehinen ryhmä valkokaartista, ollut jo koko edellisen päivän ja yönkin luonamme odottamassa hyökkäyskäskyä. Kiväärejä oli vain yksi, virolaissyntyiseltä sotilaalta varemmin ostettu, kätketty vaatekonttoriin, josta punaiset elintarvetarkastajat olivat vähältä sen äkätä. Mutta sen sijaan oli jokaisella komeat pistoolit, taisivat olla oikein nagaaneja, niin että eihän sitä sentään ihan varustamattomia oltu.

Viestintuojia tuli silloin tällöin, vielä kahdennentoista päivän aamunakin, mutta sitten yht'äkkiä katkesi kaikki yhteys. Jotenkuten saatiin vielä selville, että punaiset piirittivät parhaillaan sitä taloa, missä komppaniamme — katsoin jo itsenikin kuin joukkoon kuuluvaksi — esikunta majaili, mutta muuta ei. Kaduilta oli aamupäivän kuluessa melkein kaikki liikenne pysähtynyt. Jännitys alkoi käydä hermoille. Talonmiehet rupesivat sulkemaan portteja, kauppoja ei tainnut olla monta alunperinkään auki. Eikä mitään tietoja vain tule.

Kun huoneustomme oli pohjakerroksessa, jonne olisi ollut helppo heittää vaikkapa käsikranaatteja, päätettiin siirtyä kerrosta ylemmäs, prof. Gummeruksen asuntoon. Näkisihän sieltä ylempää toki edes hiukan edemmäs kuin maan tasalta. Allekirjoittanut sillä välin pu-

Valkoinen ambulanssi.

Valkokaartia valloituksen jälkeen.

jahti naapuritaloon viemään sinne erääseen tuttuun perheeseen vähäisiä kalleuksiamme. Mutta se syrjähyppäys oli eristää minut kokonaan omasta ryhmästäni. En päässytkään enää naapuritalosta kadulle, koska talonmies oli pannut puomit portin eteen. Ei auttanut muu kuin kiivetä korkean talojen pihoja erottavan aidan yli omalle puolelle. Ja vielä tänäkin päivänä ihmettelen, miten se onnistui.

En enää muista, mihin aikaan päivästä alkoi kuulua ensin etäistä ja siten yhä lähenevää säännöllistä ammuntaa. Oli sitä tainnut kuulua jo aamusta alkaen. Iltapäivällä ammunta yhä kiihtymistään kiihtyi, ja vihdoin alhaalla vahdissa ollut tuli ilmoittamaan, että Kapteeninkadulta päin oli tulossa tutuin merkein varustettuja miehiä. Silloin painuivat omat miehemmekin ulos. Taistelu olikin juuri siirtymässä suoraan ikkunoittemme alle, Johanneksenkirkon puistoon, johon G:n ikkunat antoivat. Sinne levisivät valkoisten rivit ampuen makuuasemissa. Punaiset taasen ampuivat vimmatusti Brobergin koulun taholta, jossa heillä tuntui olevan jokin päämaja. Kaksi haavoittunutta valkoista tuotiin prof. G:n luo ja niille minulla oli kunnia antaa ensiapu. Ja henkiinhän he kuulemma jäivät. Jonkin ajan kuluttua ilmestyivät saksalaiset Ratakadulle ja joukkomme yhtyivät heihin suuren riemun vallassa. Taistelu oli nyt oikeastaan ratkaistu. Ja Helsinki oli vapaa.

Seuraavana päivänä oli suuret silmut Johanneksenkirkon puissa ja pensaissa. Mikä ne siihen niin yht'äkkiä toi, kun en niitä varemmin ollut lainkaan huomannut? Riittikö yksi vapaa yö, ensimmäinen vapaan Helsingin yö saamaan aikaan ihmeitä jo luonnossakin?

Rouva Kaarina Helanen.

Olin seitsemäsluokkalainen koulutyttö silloin, mutta jouduin kuitenkin aseiden kantajaksi. Minulla on karmiva muisto alituisesta jännityksestä, kun aseita säilytettiin kotonani ainaisen ilmiannon pelossa, koskapa punakaartiin kuuluvia asui samassa talossa. Kadulla taas kivääringpiipun kolkkaessa polviin piti koettaa kävellä luonnollisesti ja säilyttää kylmäverisyys, vaikka punakaartin osastoja tuli vastaan. Suvantolassa, Pietarinkadun ja Neitsytpolun kulmassa oli minun määräpaikkani. Isäni kiinnitti aina aseet ylleni, tosin silmät vesikierteessä. Mutta täytyi.

16. V. 1918.

Vihdoin tuli 12:s huhtikuuta. Kuunneltiin ammuntaa jännityksestä vapisten — akkunaan ei ollut menemistä, kun pyssynpiippu uhkasi jokaista katsojaa. Kun vihdoin uhmaten vaaraa joku uskalsi kurkistaa ulos, näkyivät ensimmäiset valkoiset varovaisesti etenevän. Voi, kuinka harvalukuisilta he näyttivät! Koko perhe lankesi polvilleen — yksin 2-vuotias pikku velikin kädet ristissä. — "Hyvä Jumala, älä anna heidän kaatua, suo heidän voittaa. Hyvä Jumala!" Itkettiin ja rukoiltiin. Sitten näkyi verkalleen lähestyvän rivistö sotilaita — saksalaisia! Ei mikään voinut enää pidättää meitä sisällä. Itkettiin jälleen — nyt rajattomasta ilosta. Hetken tunnelmassa oli kuin jotain käsittämättömän pyhää.

Tehtailijanrouva Liina Nupponen Lahdesta.

Oli eletty sietämättömän levottomuuden aikoja Mommilan päivistä huhtikuun loppupuolelle, katseltu punaisten touhuja ja rempseätä edesvastuuttomuutta ja oltu vailla oikeita tietoja valkoisten saavutuksista. Huipussaan oli jännitys, kun perheen oli suojauduttava varsinaisen Lahden valtauksen ajaksi. Sitä ihanampi oli vapautuksen hetki ja ne muutamat välipäivät ennen pommituksen alkamista. Näiltä välipäiviltä jäi mieleeni kauniina kuva rakuunain rivistöstä, joka ylväänä näytti meille, miten Maamme-laulu oli laulettava. Mikä riemukas innostus valtasikaan mielemme tuona hetkenä! Tuntui kuin vapaus vihdoinkin olisi tullut. Vielä oli kuitenkin jälellä pommituksen hermojakuluttavat viikot, ja vasta

vappuna saimme todeta korviemme lepäävän alituiselta jylinältä. Pian sain ilon huolehtia kotiini majoitettujen saksalaisten ja nykyisen poliisimestarin Pohjanpalon sotilaitten emännyydestä, ja ilo oli sitä täydellisempi, kun sain nähdä kahden poikani palaavan rintamalta terveinä, joskin ryysyisinä.

Vaikka asuimmekin suorastaan punaisten esikunnan ikkunain edessä, onnistui meidän auttaa monta miestä valkoisten puolelle. Tälläpuolen rintaman saimme surulla todeta monen saavan hengellään maksaa erehdyksensä, pystymättä tällä uhrillaan silti avaamaan toisten silmiä. En koskaan voi lakata mitä hartaimmin toivomasta sitä, että viha ja katkeruus kansalaisten mielestä väistyisi ja että me tuntisimme olevamme yksi ja yhtenäinen Suomen kansa, joka ei koskaan halua tinkiä velvollisuuksistaan Jumalaa, kotia ja isänmaata kohtaan.

Valkoiset olivat tulleet. Oikea oli voittanut.

Neiti Inga Koskikara, Hämeenlinna.

Kärrynpyörien loputonta kolinaa, kuormia täynnä naisia, miehiä, lapsia ja kaikenlaista taloustavaraa: ämpäreitä, vaatemyttyjä — punaisia lohduttomana, kiireisenä karavaanina kohti "ihannevaltakuntaa".

Valkoiset odottavina, jännittyneinä. Tykkien jyske lähenee lähenemistään, shrapnellit viuhuvat ilmassa, punaisten konekiväärit papattavat sairaalan lipun turvissa. Tulisiko apu ajoissa tai ehtisikö punainen painajainen vielä iskeä viime iskun, räjäyttää vankilan ilmaan, murhata, polttaa!

Siinä kuva kaupungistamme 26 päivänä huhtikuuta 1918.

Lääninhallituksen katolle vedetään valkoinen vaate antautumisen merkiksi.

Saksalaiset marssivat kaupunkiin.

Unohtumaton hetki! Talot ja kellarit tyhjenevät, kaikki jotka kynnelle kykenevät, lähtevät sankareita, vapauttajia vastaan. Itketään ilosta, kukitetaan urheat soturit, riemusaatossa seurataan heitä kaupungin torille.

Osa saksalaisista on kiirehtinyt vapauttamaan vangittuja. Luottamus Korkeimpaan ja usko, joka ei ole pettänyt pimeimpinäkään hetkinä, löytävät ilmaisumuotonsa: "Jumala ompi linnamme — —" kaikuu hartaana, nöyränä kiitoksena sydämien syvyyksistä.

Sinä päivänä iloittiin ja riemuittiin, joskin monen silmäkulmaa kostutti surun ja kaipauksen kyynel. —

Eräs tamperelainen rouva

Mieheni meni valkoiselle rintamalle. Minä jäin Tampereelle kolmen pienen lapseni kanssa, joista vanhin oli neljän, seuraava kolmen vuoden, nuorin vain kahden kuukauden vanha. Punainen aika oli ainaista jännitystä, kotitarkastuksia, nälkää, vauvallekaan ei ollut lopulta maitoa, vaan täytyi hänelle syöttää veteen sekoitettuja kaakaojauhoja. Niinpä hänen ensimmäiset hampaansa olivat aivan kiillottomat. Eräänä päivänä tuntematon mies pisti veljeni kouraan paperilapun, jossa kerrottiin mieheni kaatuneen Oulussa.

Maaliskuussa rintaman lähetessä oli jo monta viikkoa kuulunut kaukaista ammuntaa, kunnes 25. 3. vastaisena yönä kello 2 heräsimme kovaan tykkien jyskeeseen aivan lähellä. Pakenimme keskellä yötä Lapinniemen tehtaan kivirakennuksen turviin, jossa oli paljon muitakin pakolaisia. Tykinkuulat vain vinkuivat yli. Konehuoneessa keitettiin ruokaa. Shrapnellin palasia lensi sisään, eräskin juuri siihen nurkkaan, jossa lapset muutama minuutti sitten olivat olleet.

Taistelu läheni. Pitkänperjantain aattona katselin tehdasrakennuksen ylimmästä akkunasta, näin miehien kaatuvan, taistelun riehuvan. Ammuttiin niin, että joka hetki pelättiin tehdasrakennuksen luhistuvan.

Silloin päätimme vaihtaa majapaikkaa. Kuulat vinkuivat korvissa. Rakennus paloi vieressä, kun kiiruhdimme eteenpäin. Pikku-vauva putosi lumihankeen, ympärikääritYt vaatteet aukenivat . . . . Aluksi majoituimme liiteriin, joka oli täynnä ruumisarkkuja. Yön vietimme eräässä eteisessä, jossa meitä oli yhdeksän henkeä. Vihdoin saimme hevoskyydin Ylöjärvelle.

Kun kaupunki oli valloitettu, palasimme "kotiin", t.s. kotimme raunioille. Ainoa, mitä tuhkasta löysin muistoksi palaneesta kodistamme, oli hopeatuoppi mieheni kirjoituspöydältä. Kaikkialla oli ruumiita ja verta, niin että koetin peittää pikku tyttäreni silmät näkemästä sodan kauheutta.

Olinko iloinen valkoisten tulosta? Vapautuksen tunne oli suuri, mutta voiko sotaleski kolmen pienokaisensa kanssa kotinsa raunioilla tuntea riemua . . .

ASEEN-KANTAJANA

Kuten tunnettua, tekivät Helsingin naiset erittäin tärkeän työn aseiden hankkijoina ja kuljettajina asettomille valkokaartilaisille. Seuraavassa eräs heistä, nti T y y n e M e l a n e n kertoo kokemuksiaan.

Olin v. 1918 työssä Kone- ja Silta Oy. tehtaan konttorissa. Aivan sodan alkupäivinä tuli punakaartilaisosasto pihaan alkaen ampua konttorin ikkunoihin. Makasimme pitkin lattiaa kuulien vinkuessa yllämme. Vihdoin ammunta lakkasi ja punaisia tuli sisään. Pyssyn piippu tähdättynä kohti minut komennettiin antamaan varaston avain. Kieltäydyin. "Vai et anna. Sitten minä pamautan!" Jännittävä tilanne ratkesi, kun vahtimestari ilmoitti, että varaston ovi oli murrettu.

Tehdas suljettiin ja minäkin siis ehdin muihin toimiin, ryhdyin aseiden kuljettajaksi. 75-vuotias äitini sanoi meille tytöille: "Minulla ei ole enää miestä eikä yhtään poikaa, mutta minulla on kaksi tytärtä. Menkää te ja tehkää velvollisuutenne isänmaan puolesta". — Kuitenkin oli äiti-parka kyynelissä, kun ei tyttäriä alkanut iltaisin kuulua kotiin vaarallisilta matkoiltaan. Mutta muori hoiti asevaraston, joka oli kätketty hänen huoneeseensa kahden oven väliseen komeroon. Eivätkä punaiset sitä löytäneet käydessään elintarvetarkastusta pitämässä. Aina 30 kivääriä ja yli 10000 patruunaa saattoi yhtaikaa olla kodissamme.

Tuttavilta saatiin pikku aseita, isompia — russakoineen — ostettiin ryssän soltuilta, jotka niitä varastivat asevarastoja vahtiessaan. Mm. Suomenlinnassa oli pari neitosta meidän asiamiehinämme. He lähettivät aseet liikennettä välittävän laivan ruumassa Helsinkiin. Laivan kapteeni oli valkoinen, miehistö täysin punaista. Rannassa me, 25 neitosta, yksitellen haimme aseet pois laivasta. Kukaan mies ei olisi voinutkaan sitä tehdä henkeään menettämättä. Kiväärit sidottiin eteen riippumaan takin alle. Minunkin jalkani oli pitkän aikaa kipeä, kun kiväärit siihen aina löivät.

Minun osallani oli 58 poikaa, jotka piti muonittaa, vaatettaa ja aseistaa. Pojat toivoivat japanilaisia kiväärejä, Winchesterit eivät muka olleet niin tarkkoja. Yksi sellainen saatiinkin, ja sisareni sen vei perille, vaikka kivääri oli niin pitkä, että sen pää näkyi kaulasta piipun vilkkuessa takinliepeen alta. Vähän kauhistuneina olivat vastaantulevat tuttavat varottaneet häntä uhkarohkeudesta.

Usein olin niin jäykkä "asepakkauksessa", etten kyennyt istumaan. Kerran tämä jäykkyys oli käydä kohtalokkaaksi: toverini kaatui liukkaalla kadulla eikä päässyt ylös. Itse olin yhtä kankea, etten voinut auttaa. Eräs herra sattui paikalle, auttoi rouvan ylös ja — hymyili ymmärtävästi. Mutta hyvin olisi voinut sattua "auttaja" toisesta leiristä.

Vaarallisinta kenties kuitenkin oli, kun saimme kerran käskyn tyhjentää mitä pikimmin aseista erään huoneiston Huvilakadulla. Sieltä oli juuri vangittu eräs nimismies ja odotettiin kotitarkastusta millä hetkellä hyvänsä. Talon ympärille oli asetettu vahdit. Meitä oli viisi naista. Kävimme 3—4 kertaa kukin ja saimme kuin ihmeen avulla kuljetetuksi pois 15 kivääriä ja 10000 patruunaa vartijain ohi. Veimme ne erään vanhan neidin huoneistoon, josta säikähtyneenä tämä meni yöksi pois kotoaan.

Jonkin aikaa oli toimintamme keskuksena eräs huvila Sigurdsin lähellä, josta käsin koetettiin auttaa n.s. Sigurdsin miehiä. Taistelun parhaillaan riehuessakin yritettiin sinne lähettää ruokaa ja aseita. Eräs neitosista maalattiin kalpeaksi ja pantiin reen pohjalle aseiden päälle. Kuskina toimi reipas rouva, jonka ponteva selitys, että "sairas vaimo" piti mitä pikimmin saada lääkäriin, auttoi ensimmäisen, vieläpä toisenkin punaisen vahdin ohi. Mutta kolmannen vahdin kohdalla sattui onnettomuus, hevonen sai luodin jalkaansa, ja oli pakko kääntyä takaisin.

Kerran sain tehtäväkseni panna helvetinkoneen radalle punaisten panssarijunan tullessa. Vein sen — mutta ratkaisevalla hetkellä se ei toiminutkaan.

— — —

Mutta vapaus läheni. Saksalaiset lentokoneet toivat ensi viestin. Ammunta kuului yhä lähempää, kunnes aamuyöstä 12 p:nä kaikui katukivitys tasaisista marssiaskeleista. Kuului huutoja, näkyi huiskutusta. Saksalaiset olivat tulleet — — —

Kaikki kukat, kaikki vähäinenkin ruoka vietiin heille, heitä syleiltiin — — — Itkettiin ilosta — — —

Mutta kaikki kauhunkuvat ja unettomat yöt, jolloin joka hetki odotettiin vangitsijoita, olivat käyneet hermoille. Vastapäätä asuva punainen räätäli aavisti toimintamme, kadulla saatoin kuulla tappamisuhkauksiakin. Miksi kuitenkin säästettiin — en tiedä.

Vielä toukokuun 16 p:n paraatissa juhlatunnelman keskellä eli liian voimakkaiden muistojen alakuloinen pohjasävy.

PAKINAA VALOSTA

Kirj. tohtori Elna Hetemäki

Tiedämme, että valotta kasvavien kasvien voimattomat versot ovat väriltään joko vaaleanvihreät tai kellervät, kokonaan siis vailla sitä vihreää väriä, joka muuten on ominainen kasvien varsille ja lehdille. Lehtien vihreä väriaine, joka on välttämätön tekijä kasvien ravitsemisessa, saattaa kehittyä ainoastaan valon vaikutuksesta. Selvää on näin ollen, että ilman auringonvaloa kasvit kuolisivat nälkään.

Eläimien elämä tai kuolema ei aivan samassa määrin kuin lehtivihreällisten kasvien riipu auringonvalosta. Onhan eläinryhmiä, jotka menestyvät melkein tai kokonaan ilman valoa, kuten maanalaiset eläimet, sisäloiset j.n.e. Tulevatpa ilman valoa toimeen vielä sellaiset eläimet, jotka yleensä on totuttu näkemään "valon ilmoilla", esim. hevoset pimeässä tallissa ja hiilikaivoksissa. Valo on kuitenkin eläintenkin elämässä tärkeä tekijä, se määrää eläinten sekä elintavat että ruumiinrakenteen.

Mitä tulee ihmisen elonmahdollisuuksiin puutteellisessa valossa, on siitäkin eräänlaisia, joskaan ei perusteellisia kokemuksia. Tarkastamalla ihmisiä, jotka joutuvat viettämään suuren osan elämästänsä pimennossa, kuten kellarikerrosten asukkaat ja kaivostyömiehet, ei ole voitu todeta valon puutteen aiheuttaneen heidän elimistössään mitään tuntuvampia häiriöitä, edellyttäen tietysti, että elinsuhteet muuten ovat tyydyttävät.

Muistan lukeneeni kertomuksen, jossa pohdittiin pimeän vaikutusta eräitten naparetkikuntien jäseniin. Kertomuksessa esitettiin sellaisia havaintoja, että ihmisten ihonväri talvikuukausina napaseudussa muuttuisi vihreänkeltaiseksi ja että heidän hermostonsa ja ruuansulatuksensa siellä joutuisivat täydellisesti epäkuntoon. Mutta todistamatonta lienee, että nämä häiriöt johtuisivat yksinomaan valon puutteesta.

Jokaisella meistä kuitenkin on se käsitys, että valon puutteessa näivettyy ihmisen sekä ruumis että sielu. Se käsitys on varmasti oikea. Valon puutteessa ihmisen iho kuihtuu ja kalpenee, ruokahalu vähenee ja vastustuskyky eri tauteihin nähden alenee. Ihmisen mielentila on suuressa määrin riippuvainen valosuhteista. Aurinkoisena päivänä ihminenkin on aurinkoinen ja hyvä, ja hänen työntekonsa luistaa leikiten. Meille on kerrottu, että etelämaitten kansa on vilkasta ja iloista. Sen me uskomme mielellämme, kun tiedämme, että etelässä on niin runsaasti valoa ja aurinkoa.

Auringonvalon vaikutus elimistöömme perustuu osaksi kemiallisesti vaikuttaviin, pääasiassa ultraviolettisäteihin, osaksi lämpösäteihin. Molempia on auringonvalossa runsaasti. Suuri osa näistä kuitenkin imeytyy maata ympäröivän ilmakehän sumuja pölykerroksiin. Kaupungeissa ja tehdasyhdyskunnissa siis, joissa ilma on tomuista, ei auringonvalo ole yhtä tehoisa kuin maaseudulla. Tuntureilla luonnollisesti säteily on voimakkain, koska siellä ilma on tomuton, suhteellisen kuiva ja ilmakerrokset ohuet. Merenrannalla säteilyä vahvistaa ilman puhtaus sekä heijastuminen veden pinnasta.

Jokainen ihminen hyväksyy joko tietoisesti tai tietämättään auringonsäteet terveytensä luontaiseksi kiihokkeeksi. Jokainen on huomannut valon virkistävän vaikutuksen elimistöönsä.

Senpä vuoksi on viime aikoina innokkaasti alettu varsinaisesti "kylpeä" auringossa. Auringonkylvyt ovatkin hyödyksi monella tavalla. Kun riisumme vaatteet yltämme, niin ilman ja valon vaikutuksesta ihoa ympäröivät hikihöyryt hajaantuvat ja hien eritys vilkastuu. Samalla ihossa olevien verisuonien ja hermopäätteiden välityksellä vilkastuvat muutkin elintoiminnat, esim. aineenvaihdunta. Erikoisesti on mainittava, että auringonvalo vaikuttaa kiihoittavasti veren muodostumiseen. Valon vaikutuksesta syntyy myös ihossa aineita, jotka lisäävät vastustuskykyämme moniin tauteihin. Kaiken lisäksi auringon iholle antama ruskeanpunainen väri on kaunis.

Jo muinaisajan kansat uskoivat auringon parantavan eri tauteja. Tämän vuosisadan alkuvuosina on lääketiedekin hyväksynyt tuon ajatuksen ja määrätietoisesti alkanut käyttää aurinkoa hoitovälineenä. Aurinkohoitoa käytetään eri ihotaudeissa ja n.s. yleisheikkouksissa, mutta ennen kaikkea n.k. kirurgisessa tuberkuloosissa, joksi kutsutaan tautia imusolmukkeissa, luissa ja nivelissä.

Auringonkylpyjä on osattava ottaa taiten. Äkillisesti otettu liian pitkä kylpy vahingoittaa elimistöä, se aiheuttaa pahoinvointia, kuumetta, ihon tulehdusta, palorakkoja j.n.e. Ensi kerroilla on tyydyttävä vain muutaman minuutin kylpyyn. Vähitellen sitten lisätään aikaa aina 1—1½ tuntiin päivässä, tuberkuloottisten hoidossa noin 5 tuntiin päivässä.

On huomattava, että keuhkotuberkuloosia sairastavalle auringonkylvyt ovat suoranaista myrkkyä. Samaten ne eivät sovi henkilöille, jotka sairastavat nivelreumatismia tai hermoheikkoutta. Lapsille on auringonkylpyjä myös annettava varovasti, joskin ne jo pienillekin lapsille ovat suotavia. Auringonvalo on nimittäin kaikkein tehokkaimpia apuneuvoja riisitaudin ja risataudin estämisessä ja parantamisessa.

Auringonsädehoito voidaan meidän maassamme aloittaa edullisina vuosina jo maaliskuussa, tavallisina vuosina huhtikuun puolivälissä ja jatkaa syyskuun loppuun. Vaikutuksiltaan parhaat ovat keskipäivän säteet.

Pimeinä vuodenaikoina korvataan auringonsädehoito käyttäen keinotekoista auringonvaloa synnyttäviä lamppuja. Tavallisimmat näistä ovat elohopeakvartsilamppu ("alppiaurinko"), sollux- ja hiilikaarilamppu. Kotihoitoonkin soveltuvia valotuslamppuja on saatavissa.

Auringonvalo ehkäisee bakterien lisääntymisen tai suorastaan tappaa ne. Suoranainen auringonvalo hävittää taudinsynnyttäjät muutamassa tunnissa, hajanainen päivänvalo muutamassa päivässä.

Auringonvalo puhdistaa huoneen ilman. Pimeän kellarin ilmaa emme saa raikkaaksi, tuuletimmepa sitä kuinka paljon tahansa. Valoisa huo-

(Jatk. 48:lla siv.)

MITÄ KUKKIA PIHAPENKKEIHIN

Kirj. puutarhaopett. Iida Tapanainen

Tämä kysymys askarruttaa tähän vuodenaikaan monen kotipuutarhan hoitajan mieltä. Jokainen meistä tahtoisi saada kotinsa ympäristön ja ennenkaikkea pihamaan kesäksi mahdollisimman kauniiksi.

Monivuotisten kukkien lisäksi meillä on tavallisesti pihamaalla muutamia yksivuotisia kukkia varten olevia kukkapenkkejä, joihin joudumme joka kevät suunnittelemaan uusia kukkia. Yksivuotisista taimista saadaan nopeimmin ja varmimmin kauniita kukkaryhmiä niin värisuunnitteluun kuin väriloistoonkin nähden. Eri kukkalajeja valittaessa on varsin tärkeätä, että otetaan huomioon niiden muoto ja korkeussuhteet, mutta myöskin niiden erilaiset vaatimukset maanlaatuun, kosteussuhteisiin y.m.s. nähden. On myöskin tarkoin varteenotettava niiden aikaisuus, jatkuvasti kestävä kukinta ja kestävyys hallaa vastaan.

Opastukseksi esitettäköön tässä muutamia yhteensopeutuvia kukkalajeja.

Leukoijat (n. 30 sm. kork.). Sopivat ilman erikoista reunuskasvia tai voidaan myös ryhmät reunustaa sinisellä Lobelialla tai harmaalla Cineraria maritimalla (tuhkakasvi).

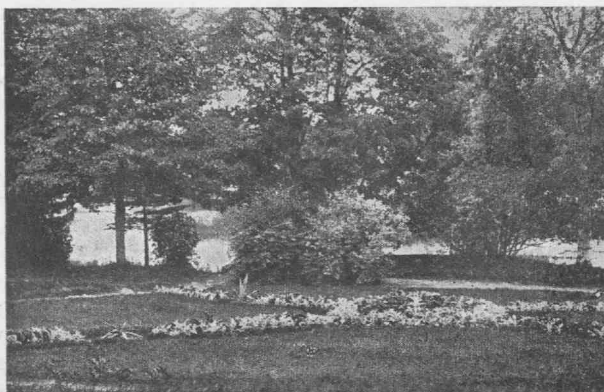
Asterit. Puolisuuriin ryhmiin sopivat kääpiö-Victoria tai kääpiö-Chrysanthennus asterit (n. 30 sm. kork.) sekä suuriin kukkaryhmiin korkeammat (50—80 sm. kork). Näitäkin voidaan käyttää ilman reunakasvia tai reunustaa ryhmät aivan matalalla Triumphasterilla, keltalehtisellä Pyrethrumilla tai harmaalla Cineraria marimatilla, tietysti kulloinkin asterien värien mukaan.

Keltainen reunus sopii ensi sijassa kirkkaanpunaiseen tai siniseen ja harmaa varsinkin tummanpunaiseen.

Leijonankita. Tästä kukkalajista tulee vuosittain kauppaan uutuuksia, yhä entistä ihanampia. Ollen vaatimattomia maanlaatuun nähden, ovat leijonankidat mitä suositeltavimpia.

Leimukukka ja *neilikka.* Kumpikin sopivat mainiosti pitkiin nauhamaisiin penkkeihin ilman reunakasvia.

Penstemon: Viime vuosikymmeninä on varsin yleiseksi tullut tämä n. 40 sm. korkea, runsaasti kukkiva

Kaunis kukkaryhmä rantanurmikolla.

väriltään punainen kukka. Kukkii myöhäiseen syksyyn halloista häiriytymättä.

Dahliat eli *georginit*. Soveltuvat vankan pensassuuntaisen kasvunsa vuoksi hyvin yksikseen ruohonurmikoille, seinien vierustoille ja pensasistutusten reunoille. Ihanimmat dahlia-uutuudet ovat verrattoman kauniita kukkia.

Mainitsematta ei voi jättää ryhmäkasveina käytettäviä, yleisinä ruukkukasveinamme tavattavia *begonioita, pelargonioita* ja *verenpisaroita*. Ne sopivat hyvin kukkaistutuksiimme ja ovat varsin kiitollisia kukkimaan.

Gladiolukset ovat viime vuosina saaneet suurta ihailua osakseen. Saadaan hyvin hauskoja yhdistelmiä esim. istuttamalla aluskasviksi mukulabegonioita ja siihen hyvin harvakseen edellämainittuja gladioluksia. Tällaista istutustapaa voidaan käyttää muistakin kasveista, esim. rungollisia verenpisaroita ja alikasvillisuutena Begonia sempesflorens'ia tai sekaväristä orvokkia. Tällainen yhdistely tulee kysymykseen vain suuremmissa ryhmissä.

Näiden lisäksi meillä on lukuisa joukko kukkia, joitten siemenet voidaan kylvää suoraan avomaalle, niin pian kuin maa on roudasta vapautunut ja saadaan muokkauskuntoon. Niille kukkien ystäville, jotka eivät ennätä kasvattaa taimia kotona, joiden ei liioin kannata ostaa muualta, suosittelisin lämpimästi näitä n.s. suoraan avomaalle kylvettäviä kukkia. Näistä kauneimpina voisi mainita m.m.:

Clarkia elegans fl. pl. (vaaleanpunainen), *Brachycome iberidifolia, Nukenkaulus* (sininen), *Linum rubrum, Punapellava* (punainen), *Nigella damassena, Neito luonnonhelmassa* (sininen), *Iberis coronaria, Espanjan risti* (valkoinen). Hinnastoissamme on lukuisa joukko näitä kukkia, toinen toistaan kauniimpia ja vuosittain tulee mitä ihanimpia uutuuksia.

Kukkaryhmien järjestely pihamaalle on monen mielestä hyvin vaikeata. Meillä suositaan aivan liian paljon pyöreitä ryhmiä. Pyöreäkin ryhmä voi olla joskus paikallaan, mutta esim. rakennuksen välittömässä ympäristössä ovat

Mitä ajattelee

TYÖLÄISNAINEN NYKYÄÄN

On surullista todeta, kuinka suuresti on tuhoava marxilainen isänmaattomuus ja jumalattomuusoppi päässyt turmelemaan Suomenkin työväen suuremmalta osalta. Vielä surullisempaa on kuitenkin todeta, että vallanpitäjät eivät tässä tuhon kylvössä näe tai ole näkevinään mitään vaaraa koko kansakunnan tulevaisuudelle. Eikö työväenluokka ole yksi osa tästä kansasta? Eikö työväenluokka ole tämän yhteiskuntaruumiin yksi elin, joka ei tarvitse erikoista ravintoa elääksensä, vaan tulee toimeen samoilla annoksilla kuin muutkin elimet, kun jakaja ensin omaksuisi oikeudenmukaisuuden ja kohtuuden periaatteet omiksensa?

Oikeus ja kohtuus, niin ne on unohdettu. Seuraukset ovat selvät — selvemmät nyt kuin milloinkaan ennen. Työväki on turvannut omaan voimaansa, kääntynyt eri tielle, etsinyt itselleen apua — se on löytänyt apua — väärää ravintoa — ravintoa, joka on kateuden, vihan, katkeruuden ja vallanhimon myrkyttämää, mutta sen on ollut pakko sitä nauttia elääksensä, kun muuta ei tähän saakka ole ollut tarjolla. Eikä oikeudenmukaisuus ja kohtuus vieläkään ole jakajana, siksi sen on yhä edelleenkin sitä nautittava.

Mikä on se pakko sitten, joka työväen on saanut tätä oppia seuraamaan. Työläinen vastaa siihen: Se pakko on jokapäiväinen leipä, yksinkertaisesti vain leipä. Hyva lukija! Tehtaan ikkuna on pieni, se on noen ja pölyn himmentämä, näköala ulos suureen maailmaan on siitä hyvin pieni. Älä siis ihmettele, jos joku tehtaantyöläinen, suuren perheen kalpea äiti vastaa sinulle, kun sinä puhut hänelle siitä, kuinka hän voi kannattaa sellaista puoluetta kuin sosialidemokraattinen puolue on, vaikka hän on kristitty ihminen ja rakastaa isänmaataan... "Jumalaa voi rakastaa sydämessään, isänmaataan hiljaisessa mielessään, mutta jokapäiväinen leipä täytyy olla taattu." Ajatelkaa potilasta, joka on hyvin sairas, ja vaikka se lääke, jota hänelle annetaan, olisi kuinka epämiellyttävää tahansa nauttia — ja vaikka se leikkaus, joka hänelle tehdään, tuottaisi hänelle kuinka suurta tuskaa, hänen on kestettävä se, koska siitä riippuu hänen elämänsä.

Me tuhannet työläiset, jotka jo olemme huomanneet, että tässä maassa ovat alkaneet puhaltaa uudet tuulet, tiedämme, että Isänmaallinen Kansanliike on oikeudenmukaisuusperiaatteen mukaisesti ryhtynyt auttamaan meitä työläisiä marxilaisuuden leipäpakosta. Me tiedämme myös sen, että ilman suurtyönantajiemme asian oivaltamista me emme siitä tule vapautumaan. Sillä todellakaan me emme tiedä, kumpi on työnantajamme, marxilainen ammattijärjestö vaiko yhtymä, jossa työskentelemme. Hyvät työnantajat, eivät ammattijärjestöt välitä niin paljon meidän työläisten hyvinvoinnista kuin siitä vallasta, minkä he tämän palkkataistelun kautta saavat meidän ylitsemme.

Näin meistä työläisistä suurin osa joutuu taistelemaan bolshevistisen maailmankatsomuksen puolesta. On surkeaa, ettei työnantajien taholta enempää voida seurata asioiden kulkua suurissa tehdaslaitoksissa. Onpa sattunut sellaistakin, että alemmat tehtaiden työnjohtajat kehoittelevat rientämään työväentaloille marxilaisten ammattijärjestöjen kokouksiin "etujaan valvomaan". — Heitä jos tottelee, seuraa siitä korkeampi tuntipalkka kuin n.s. "porvarien hännänkannattajalle", siis valkoiselle työntekijälle.

Kuinka näin ollen voidaan toivoa työväestön luopumista marxilaisuudesta. Päinvastoin tämä tietää sitä, että työväestö yhä taajenevin joukoin syöksee omaa perikatoaan kohden. Eikä vain työväestö, vaan sen mukana koko kansa kulkee huimaa vauhtia neuvostobolshevismin syliin. Me, osa meitä Suomen työväestöä, jotka tämän olemme huomanneet, kiitämme Isänmaallista Kansanliikettä siitä, että se on ryhtynyt taistelemaan meidän työläistenkin terveen elämän puolesta.

Teille hyvät lukijat, joiden vallassa on suurten työläisjoukkojen niin ruumiillisen kuin henkisenkin elämän oikeudet, tahtoisin sanoa: Tukekaa meitä niin, että me voisimme ravistaa väärän opin kahleet harteiltamme ja antaa sydämiemme syvyyksistä pulpantaa rakkauden Jumalaamme, Isänmaahamme ja kansaamme vapaasti kenenkään pilkkanaurun pääsemättä häiritsemään ja häpäisemään meitä!

Työläisnainen.

---

suoraviivaiset ryhmät ehdottomasti hauskempia. Suorakaiteen muotoisten tai neliömäisten ryhmien rauhalliset ääriviivat sulautuvat paremmin rakennuksen suoriin linjoihin. Kovin pienet ryhmät eivät myöskään ole suositeltavia, vaikka usein näkeekin esim. nurmikentille järjestetyn useampia erikokoisia ja -näköisiä kukkapenkkejä. Tällainen vaikuttaa useimmiten hajanaiselta. Suuremmilla, yhtenäisillä kukkaryhmillä saadaan aikaan voimakkaampi vaikutus.

Kodin pihamaa saadaan viihtyisäksi ja kauniiksi, kun vain ajoissa ryhdytään suunnittelemaan sen istutuksia.

Johtajan tytär

Kirj. Auni Nuolivaara

(Jatkoa)

Johtajanrouva itse pukeutuneena vanhempaan silkkipukuunsa, siihen, jossa oli pitsiröyhellys edessä reikien peittona, vastaanotti uuden kotiopettajattaren suuressa salissaan rouva Bomeliuksen ystävällisellä avustuksella. Hetki oli juhlallinen. Hieno tyttö teki rouviin edullisen vaikutuksen. Hän jutteli sivistyneesti, nautti virvokkeita tottuneesti sekä osoitti asiaankuuluvaa kohteliaisuutta oppilaansa äitiä kohtaan. Kaikki sujui erittäin hyvin siihen saakka, kunnes Hilla esiintyi.

”Puhu sinä suomea, niin ymmärrät itsekin!” huomautti oppilas opettajalleen ensi sanoikseen.

”Mitä hän sanoo?” kysyi neiti.

”Hän — hän ei vielä oikein hyvin puhu eikä ymmärrä ruotsia”, selitti johtajanrouva hämillään.

”Me kyllä opimme pian ymmärtämään toisemme ja tulemme hyviksi ystäviksi”, sanoi neiti hymyillen.

Mutta niin hän ei olisi sanonut, jos olisi tuntenut Hillan. Viikon kuluttua hän sitten tunsi oppilaansa, josta seurasi, että hän kokosi tavaransa sekä palasi sinne, mistä tullutkin oli. Johtajanrouva itki, mutta aina auttavainen naapuri, asessorinrouva, häntä lohdutteli: oli otettava toinen opettajatar, asiahan oli sillä autettu.

Mutta toisen tuloa ei johtajanrouva odottanut enää läheskään yhtä toivorikkaana kuin ensimmäisen. Hän ei viitsinyt edes pukeutua silkkiinkään, sillä hän pelkäsi jotain ikävää.

Nämä aavistukset toteutuivatkin jo silloin sekä jatkuvasti useiden seuraavien vuosien aikana mitä huolestuttavimmalla tavalla. Sillä ensimmäinen kotiopettajatar oli alkanut johtajan taloon onnistumattoman kasvattajien sarjan. Jos ennenkin oli ollut huolta Hillan vuoksi, oli sitä nyt monin verroin. Alituiset kantelut soivat äiti-paran korvissa: Hilla valehtelee . . . Hilla ei tahdo soittaa pianoa . . . Hilla ei tottele ollenkaan . . . Hilla ei lue läksyjään . . . Ja toiselta puolen kaikui vastaan: Opettaja riitelee . . . opettaja on äksy . . . opettaja ei tiedä itsekään, mokomakin ankka!

Monet noista nuorista neideistä olivat vielä niin ylpeitä, että heti uhkasivat lähteä, kun Hilla vähänkin näytti luontoaan. Johtajanrouva oli alituisen pelon vallassa. Hän koetti lahjoa opettajattaria, peitellä tyttärensä vikoja, mutta mikään ei tahtonut auttaa. Toinen toisensa jälkeen neidit jättivät talon, tehtailijan rikkaan talon ja sen harvinaiset edut: loistavat kutsut, herkullisen ravinnon, huvilakaudet kesäisin, moottori- ja automatkat, kalliit lahjat! Johtajanrouva itki ja häpesi silmänsä maalle.

Näin kului Hillan lapsuus alituisessa levottomuudessa ja opettajien sekä palvelustyttöjen vaihdossa. Monenlaiset olivat olleet ne nuoret naiset, jotka olivat Hillan luonnetta muodostaneet. Niitä oli jo ennättänyt olla enemmän tai vähemmän kauniita, pitempiä ja lyhempiä, tummia ja vaaleita. Mutta suoraan sanoen he eivät onnistuneet tehtävässään. Jos he johonkin olivat voineet vaikuttaa johtaja Kuokkasen talossa, oli se tapahtunut konttoristien ja puotipoikien keskuudessa, semminkin mitä tuli Lehtoapilaan Kalleen. Tämä nuori mies, toinen kirjuri, näet oli hyvin herkkä naiskauneuden suhteen, kävi kerhoissa, näytteli, harrasti musiikkia sekä kirjoitti runojakin. No oikeastaan hän toistaiseksi oli sepittänyt vain yhden oikean runon — ja juuri kotiopettajattarien innoittamana, tarkemmin sanoen juuri ensimmäisen, tumman tytön merkeissä. Hän näet rakastui tähän heti, tulisesti ja salaisesti — seurauksena runo! Seuraavien nuorien neitien tultua taloon ja levitettyä vaikutuksensa siellä ympärilleen tarvitsi nuoren runoilijan sitten vain muunnella säkeitään paikkapaikoin. Esim. joskus sopi sanoa:

Oi, tyttö kulta, on silmäs tulta,
on kutrisi tumma yöhyt . . .

kun taasen joskus mieluummin:

Oi silmät lempeät,
oi kutrit hempeät . . .

Mutta kaikki muut ihastuksen huudahdukset ja tervehdykset sopivat yhtä hyvin jokaiseen tyttöön kuin myös eron tuima tuska. Huvin vuoksi laajensi hän kyllä joskus runoelmansa yleismaailmalliseenkin vireeseen:

On mielessä kauppalan kukka
ja kirsikanpunainen suu,
Oi, miss' on nyt tummatukka,
mi kuiskaisi: I lowe You . . .

Ja kuinka hän siinä sitten sovittelikaan runokuvia, solahti toisten säkeitten lomaan etevästi ja syvällä resignatiolla:

— — — monta kohdannut ystävää . . .

Jotkut kerholaiset saivat siten kerran tietoonsa, että Kallen runosuoni oli ehtynyt. Tämä tapahtui jokseenkin samoihin aikoihin, kun huhu tiesi johtajanrouvan väsyneen kotiopettajattariin. Ja tosiasiana pysyi, ettei enää muutaman opettajaneidin lähdettyä uutta tullutkaan. Eikö heitä sitten enää olisi saatukaan — olihan Hillan maine jo levinnyt pääkaupunkia myöten — vai eikö johtajanrouva jaksanut enää uutta tiedustella.

Asiaan saatiin sitten varmuutta. Sitä ei niin

tarkkaan tiedetty — ensin. Kyllä — totta oli, ettei uutta opettajaa enää haettu Hillalle. Asessorinrouva Bomeliuksen uskollinen palvelijatar, vanha Fiina, näet kertoi eräälle ystävättärelleen, että johtajanrouva tuli heille ja sanoi heidän rouvalleen, ettei hän enää jaksanut Hillaa kasvattaa. Näin hän oli sanonut, Fiina oli kuullut:

"Mitäpä minä, äiti parka, hänelle voin, kun eivä voineet sitä varten koulutetut opettajatkaan! Ja lapsen isäkin on välinpitämätön. Minä lähden tästä Pärnuun kylpemään."

Tähän oli asessorinrouva vastannut, että siinä johtajanrouva teki aivan oikein, sillä tytöt tuossa iässä olivat vallan mahdottomia kaikelle kasvatukselle. Parasta oli heidän antaa olla rauhassa. Heidän kehityksensä kävi sitten aivan itsestään, jahka alkoi ilmestyä kosijoita.

Näin kauppalassa kerrottiin, ja joka sana oli totta. Johtajanrouva lähti kuin lähtikin Eestiin hermojaan parantelemaan. Hän teki sen kevennetyin sydämin tietäessään täyttäneensä velvollisuutensa tyttärensä kasvatuksessa. Nyt tuli vain odottaa, että luonto tekisi omansa.

*

Hillakin oli tyytyväinen päästessään eroon kaikista hänen itsenäisyytensä pikkumaisista rajoittajista. Oli ihanaa tehdä mitä tahtoi ja tekemättä jättää, mikä ei miellyttänyt.

Vapautensa ensimmäisenä aamuna Hilla pukeutui housuihin ja riensi isänsä talliin. Sieltä hän talutti nuoren oriin, pääsi sen selkään ihmeellisellä tempulla sekä läksi ratsastelemaan pitkin kauppalan pääkatua. Hilla nautti suuresti, aina enemmän sitä myöten, kuta suurempi poikajoukko häntä seurasi hurraten ja hoilaten.

Mutta yhtäkkiä ori alkoi vikuroida piittaamatta paljoakaan ohjaajastaan. Se kirmasi raviin tai muutti laukaksi mielensä mukaan, huimaa vauhtia siinä vain mentiin. Ihmiset kaduilla eivät enää ilakoineet tätä menoa nähdessään.

"Siunatkoon — tehtailija Kuokkasen Hilla on kuoleman oma tuon riivatun oriin selässä!" huusivat he kalpeina. "Noin, noin se hyppii ja puistelee päätään — tyttö putoaa!" Ja kiire siinä oli alta pois päästä, sillä ei ori arkaillut jalkakäytävillekään törmäillessään, kirkuvia ihmisiä päin.

Kahdesti kiidätti Peikko Hillan korttelin ympäri laivarannan kautta ja taas mäkeä ylös. Joka hetki katsojat pelkäsivät tytön huiskahtavan katukiviin. Mutta Hilla kammertihe harjajouhiin kiinni, ja mukana hän pysyi, vaikka ori puisteli häntä ajoittain kuin säkkiä. Viimein kuitenkin aivan lähellä tehtailijan omaa kauppapuotia hevonen jostain syystä säikähti ja töksähti paikoilleen seisomaan. Tällöin Hilla lensi ratsun pään yli maahan.

Jo luuli tyttö itse ja samoin katselijatkin, että hänen viimeinen hetkensä oli tullut, etenkin, kun suitset olivat kiertyneet kireälle hänen ranteittensa ympärille ja hän senvuoksi pudotessaan sai samalla myös kestää ilkeän nykäisyn sivulle, aivan hevosen jalkoihin.

"Ori polkee tytön kuoliaaksi! Herra siunaa!"

Väki kirkui ja juoksi, mikä pakoon, mikä onnettomuuspaikalle.

Mutta hevonen seisoi liikkumatta paikallaan, katsoihan vain kuin kummastellen jaloissaan ryömivää Hillaa, joka hieman kankeana läksi kävellä lönkyttämään sanaa sanomatta kotiporttia kohti. Ja kun suitsien päät olivat yhä tytön ranteitten ympärillä, seurasi ratsu näin talutettuna lauhkeana kuin lammas jäljessä.

Hilla puri hammasta. Pudotessa oli pahasti tärähtänyt selkään ja oikeaan jalkaan oli käynyt kovin kipeästi, tuskin siinä kärsi hengittääkään, tuskin pääsi kävelemään, koski kauheasti. Mutta sitä hän ei tahtonut näyttää katselijoille, joita hän ei kunnioittanut katseellaankaan, voi, voi, kun nyt vain pääsisi portista sisään! Ja pääsihän tuota.

Pihamaalla Hilla jo ihmeellisesti norjenikin, ei koskenut enää paljoakaan. Hän keksi jo uutta toimintaa — sitoi Peikon paaluun keskelle pihaa. Hän alkoi piestä hevosta.

"Vai sinä, junkkari, vai vikuroit sinä minulle! Vai pudotit, sinä senkin elukka!" hän ähki lyödessään.

Tallirenki ilmestyi siihen viereen paitahihasillaan nauraa hohottelemaan. Nauru hermostutti Hillaa. Hän olisi toivonut, että joku olisi tullut häntä kieltelemään ja hevosta säälimään, silloin hän olisi oikein sisuissaan sitä jaksanut piestä. Nyt koski selkään, ei jaksanut tarpeeksi huitoa, kosto ei tuottanut juuri mitään nautintoa. Ja kun Peikko taitavasti hypellen vältti piiskaa paalun ympäri kirmatessaan, ei Hilla viitsinyt sitä kovinkaan ahdistaa.

(Jatkuu.)

PAKINAA VALOSTA . . .

(Jatkoa sivulta 44)

ne tulee lisäksi pidettyä perusteellisesti puhtaana, valo kun heti antaa ilmi pölyn ja lian.

Valmistakaamme vaan valolle tilaisuus tunkeutua kotimme joka soppeen. Huoneen akkunat on rakennettava avariksi, akkunalasit on pestävä kirkkaiksi. Pois tummat, tiuhat verhot akkunoista ja pois niistä ne monen kukkaruukut, jotka estävät auringon pääsyn huoneeseen.

Auringonvaloon liittyy pelkkää iloa ja siunausta. Ottakaamme se itse kukin avoimin sylin ja mielin vastaan ja nauttikaamme siitä sekä ulkona luonnossa että kotonamme!

Lehtemme tilaushinta on 1/1 vuosikerta 30:—, 1/2 vuosikerta 18:—, ulkomaille 1 1/2 doll.

Mk 3:—

Helsinki 1938. Kirjapaino- ja Kustannus-Oy. Liike.